

Gumibotok és igazoltatások

„Valamelyik március tizenötödikén, amikor a fiatal-ság 1956 után – mintegy húsz év szünetet tartva – elő-ször próbálta meg, hogy milyen érzés hazafiasan ros-szalkodni a pesti utcákon, Duna-parti ablakomból boldogan lökdösődő tömeget pillantottam meg a Pető-fi-szobor körül” – írja 1988-ban Eörsi István. Az utcán nemzeti zászlós, kokárdás fiatalok fogadták és az el-maradhatatlan civil ruhás nyomozók. Eörsi vissza-emlékezésében késő estig tartó „mulatságról” beszél: „Az egyenruhás rendőrök a tér körüli utcákon ténfe-regtek vagy autóztak, de megérkezésem után nemso-kára megbontották a fiatalok sorait, igazoltatni kezd-ték őket. A rendőrkocsikból és az egyik közeli ház földszinti ablakaiból fényképezőgépek villantak, a dulakodás felerősödött, fiatalokat tuszkoltak rend-őrautókba, futnunk kellett, majd újra visszamerész-kedtünk a szobor közelébe. Másnap reggel idézést kap-tam, hogy két órára jelenjek meg a kerületi rendőr-kapitányságon...”

Az „átkos” elkövetkező éveiben gumibot és könny-gáz járt az ünneplőknek, akik mégis évről évre össze-gyűltek, hogy a hivatalos ünnepségen túl tiszteletüket tegyék az 1848-as forradalom harcosainak szobrai előtt.

1983. március 15-én négy-ötszáz fős, jórészt közép-iskolásokból és egyetemistákból verbuválódott csoport gyűlt össze a Petőfi-szobor környékén. Elszavalták a Nemzeti dalt, elénekelték a magyar és székely Him-nuszt, a Szózatot. Néhányan virágot és méceszt he-lyeztek a szobor talapzatához, miközben egyre több civil ruhás rendőr vegyült észrevétlenül az ünneplők közé. A békés megemlékezést rövidesen felváltotta az izgatott, fenyegető hangulat: BM-esek az autójuk-ba rántottak egy szónokot, akivel azonnal eltűntek. A Batthyány-mécseshez közeledőket észrevette a mellék-utcában parkoló belügyminisztériumi autót. Körül-fogták, a néhány tiszt nem tudott ellenállni a tömeg követelésének, kénytelen-kelletlen felírták a fiú ada-tait és szabadon engedték. A téren tíz kék-fehér rend-őrautó és nagyon sok BM-es kocsik parkolt. „Egy rend-őr hadnagy lépett a mécseshez, és arrogáns hangon ki-jelentette: ide nem szerveztek semmiféle koszorúzást, ünnepséget, azonnal oszoljunk szét” – írta egy jelen-lévő középiskolás. „Kissé hátrébb mentünk, de ismét megálltunk: rövid, néma tüntetés volt ez. Egy fiú meg-próbált gyertyát vinni a mécseshez, de a közelébe sem engedték. Igazoltatták és elvették a személyijét, hiába tiltakozott, sőt megfenyegették, hogy beviszik. Az őrnagy beszállt az egyik rendőrautóba, és hangos-beszélőn durva hangon felszólított, hogy távozzunk, különben más eszközöket vesznek igénybe. A rend-őrök hajlítgatni kezdték a gumibotjukat, és elővették a könnygázspray-t. Elindultunk visszafelé. Végül a Batthyány téren szétszéledt a kis csoport.”

Ugyanebben az évben, március 16-án „nagy nyilvá-nosság előtt elkövetett izgatás” vádjával őrizetbe vet-tek egy szegedi gimnazistát. Benda Balázs aktualizált újrafogalmazásban a város legforgalmasabb helyein kifüggesztette a tizenkét pontot. A merész fiatal „ju-talma” hat hónapi börtönbüntetés kétévi próbaidőre felfüggesztve. A déli városban ezen a tavaszon nem-csak a középiskolás fiú büntetőpere forgott közszájon, hanem azokról az egyetemi hallgatókról is sűrűn csiripeltek a verebek, akiknek albérleti lakásából számos szamizdat kiadványt foglalt le a hatóság.

A következő két évben – okulva a elmúlt évtizedek ismétlődő konfliktusaiból – a hatalom elviselte a fia-talok spontán megemlékezéseit. 1986. március 15-én azonban ismét kemény fellépés következett.

Programját tekintve ez a tavaszi megemlékezés sem tért el a megszokottaktól: a Petőfi-szobornál gyüleke-ző fiatalok a nemzet nagy dalait, verseit zengve indult a Kossuth-szobor felé. Az archívumok körülbelül há-romezer felvonuló fiatalot regisztráltak. Az első incidens 13 óra körül történt, amikor Diószegi Olgát, az ABC Kiadó vezetője számára pénzt gyűjtő bölcsészhall-gató lányt két civil rendőr megragadta és a földön húz-va egy rendőrautóba kényszerítette. A Kossuth-szob-rot rendőrök sokasága vette körül, ennek ellenére egy fiú és egy lány hatalmas nemzetiszínű transzparens-sel, '48-as lobogóval felállt a szobor talapzatára. A Himnusz, a Szózat és Illyés Gyula: Egy mondat a zsar-nokságról című verse után egy főiskolás bejelentette Diószegi Olga elhurcolását. Ezután a civil ruhás rend-őröktől hemzsegő kis térre vonultak a Batthyány-örök-mécseshez, ahol egyórás legális ünnepséget terveztek. Az ötezer főre duzzadt tömeg és a motoros-autós rend-őrök „díszkíséretével” rövidesen átvonult a Margit hí-don keresztül Budára. A menetből sokan nemzeti jel-szavakat kiáltottak a rendőrök felé: „Éljen Magyaror-szág”, „Sajtószabadságot” és hallani lehetett egy-egy „Éljen a demokrácia” felkiáltást is. Bem apó szobránál dübörgő hangszórók és számtalan civil belügyes fo-gadta az ünneplőket. Ekkor ismét megpróbáltak elhur-colni egy fiatal fiút, ám az kitepte magát a kezükből. A Batthyány téren már csak ötödére apadt csoport tisz-telgett a Kölcsey-szobornál. Ismét felszólalt a főis-kolás fiú és indítványozta, hogy addig maradjanak itt, amíg Diószegit ki nem engedik. Néhányan tárgyalni próbáltak a hatóság képviselőivel, de ez nem vezetett eredményre. Délután 15 óra után számtalan karhatal-mista érkezett, és 4 órakor rendezett sorokban elindul-tak a tüntető fiatalok felé. A hangszórók igazoltatás-ról rikoltoztak. Sok tüntetőnek inába szállt a bátorsága, ők elszaladtak. Az ottmaradtak közül 40-50 darab iga-zolványt vettek el - elismervény nélkül. Este fél hétkor a legmakacsabb tüntetőket is elzavarták, kiürült a tér.

A délutáni razziát figyelmen kívül hagyva, este 7 óra-kor ismét ott álltak a Petőfi-szobornál, fáklyákkal, mé-csesekkel. A menet elindult a Lánchíd felé. Máshová nem is mehettek, minden utat rendőrkordon torlaszolt el. Amikor mindenki fenn volt a hídon, nyomukba eredtek a rendőrök: kíméletlen gumibotok csattogtak a hátakon. A budai hídfő is hasonló meglepetést tar-togatott, rendőrsorfallal fogadta a felvonulókat. A Beszé-lő így számolt be az eseményekről: „Senkit nem enged-tek el, amíg a személyi igazolványát oda nem adta. Az újabb rendőrök újra és újra személyit kértek, fenyege-tőztek és gumibotjaikkal bökdösődtek. Aki menekülni próbált, azt üldözőbe vették, aki elesett, rugdosták, aki ellenkezett, azt elvitték megverni. Néhány fiatal be-ültettek az URH-kba. Mintegy 500 személyi igazol-ványt gyűjtöttek be. Fél 9-re a Lánchíd környéke is üres volt.” Diószegi Olgát fél órával később kienged-ték a Tolnai utcai rendőrkapitányságról. A begyűjtött személyi igazolványokat március 24-től osztották ki, néha több ezer forintos büntetések kézbesítésével.